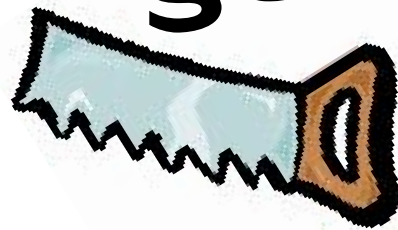

Rovdjursutredningen sågas

Den nya Rovdjursutredningen genomförd av Åke Pettersson på regeringens uppdrag får förkrossande kritik av flertalet tunga remissinstanser. Däribland länsstyrelser och naturvetenskapliga organ, vilka ifrågasätter bland annat utredningens bristande underlag och analys, låga ambitionsnivå för artbevarandet och övervikt för jaktintressenas inflytande.

När remisstiden på Rovdjursutredningen gick ut före sommaren hade inte mindre än 136 olika yttranden inkommit. Här följer en genomgång av de 50 yttranden som undertecknad bedömt som "tyngst".

Sammantaget kan sägas att en mycket betydande andel av remissvaren är starkt kritiska till utredningen. Inte bara naturvårdsorganisationernas svar utan minst lika mycket från "neutrala" institutioner/organisationer.

Starkt stöd har utredningen däremot fått, förutom hos jägarorganisationerna, hos Viltskadecenter, Grimsö forskningsstation, LRF, Länsstyrelsen i Värmland och Svenska Kennelklubben (SKK). Tydligast kommer detta till uttryck hos LRF, som skriver: "Få utredningar har på ett så initierat och noggrant sätt vägt olika intressen mot varandra och därtill är faktaunderlaget både omfattande och sakligt genomarbetat." Viltskadecenter skriver: "Utredningen har lagt fram ett mycket väl underbyggt förslag till rovdjursförvaltning..." Länsstyrelsen i Värmland har riktigt gått i spinn: "...vill framhålla... vikten av att de förslag som lämnats genomförs snabbt."

STARKAST UTTALAD KRITIK på det generella planet kommer, förutom från bevarandeorganisationerna, från Stockholms Universitet (SU), ArtDatabanken, Uppsala Universitet (UU), Naturhistoriska Riksmuseet (NRM) och Svenska Turistföreningen (STF). SU är direkt dräpande i sin kritik: "Det saknas tydliga resonemang och analyser kring flera av de frågor som utredningen behandlar...I stället för

god kunskap har utredningen grundat flera av sina förslag på opinionssituationen och detta är inte överensstämmande med god utredningssed. Vi föreslår att en ny utredning tillsätts..." ArtDatabanken menar: "Det kan således ifrågasättas om utredarens förslag i nuvarande rättsliga läge över huvud taget är användbara som grund för beslut av regering och riksdag om den framtida rovdjurspolitiken." Och UU är inte nådigare: "Det är inte rimligt att landets rovdjurspolitik skall utformas av så ytliga analyser som i denna utredning."

"...detta är inte överensstämmande med god utredningssed. Vi föreslår att en ny utredning tillsätts"

Naturvetenskapliga fakultetsnämnden, Stockholms universitet

En mycket stor andel av remissyttrandena uttrycker stark kritik mot en betydande del av de förslag utredningen framför utan att för den skull uttryckligen säga utredningen. I många fall kan man dock mellan raderna läsa in ett "sågande". Exempel på detta kommer från Naturvårdsverket (NV), Statens Veterinärmedicinska Anstalt (SVA) och några länsstyrelser. Till exempel skriver NV: "Naturvårdsverket anser att utredningen lägger stor vikt vid beskrivningar av arter och förvaltning och till mindre del vid lösningar och konkreta förslag. Verket anser att flera frågeställningar i utredningens direktiv inte har analyserats. Ett

omfattande arbete med vidare utredning återstår för att kunna genomföra utredningens intentioner."

I det följande går jag igenom några specifika frågor och förslag. Jag har valt att huvudsakligen referera ståndpunkter från andra än jägarorganisationerna och naturvårdsorganisationerna eftersom deras åsikter oftast är lätta att ana sig till.

GYNNSAM BEVARANDESTATUS
Begreppet gynnsam bevarandestatus är helt centralt för rovdjursförvaltningen. Enkelt uttryckt förutsätter jakt på nå-

utredningens väsentligaste förslag inte kan genomföras i avvaktan på en sådan ny utredning.

Naturhistoriska Riksmuseet får sammanfatta vad väldigt många menar: "Naturhistoriska Riksmuseet anser att bedömningen av bevarandestatusen bör utredas av en oberoende expertgrupp bestående av populationsgenetiker, bevarandebiologer och andra sakkunniga. Bedömningarna av rovdjurens bevarandestatus är fundamental för hela utredningen, men utredarens presentation är missvisande och i vissa fall vilseledande."

REGIONAL FÖRVALTNING

Utredningen föreslår: "Det operativa ansvaret för rovdjursförvaltningen ska vara regional och åvila länsstyrelserna. Det regionala ansvaret bör införas så snart regionala förvaltningsplaner är införda." och "De regionala rovdjursgrupperna ska ha en framträdande roll vid utarbetandet av förvaltningsplanerna...". Svenska Rovdjursföreningen (SRF) uttryckte i sitt remissvar stark oro för vad utökad regional förvaltning kan innebära i form av påtryckningar och i vissa fall rena trakasserier mot regionala tjänstemän. Vi menade också att de regionala rovdjursgrupperna inte kan tillåtas vara något annat än diskussionsfora, eftersom deltagarna i grupperna varken har den kompetens eller kan avkrävas det ansvar som en beslutande roll skulle innebära, men också för att grupperna i så hög rad domineras av jägarintressen.

Flertalet remissvar tillstyrker regional förvaltning – i princip. Men de flesta tillägger att Naturvårdsverket måste ha ett över-

gon av de aktuella arterna, enligt såväl jaktförordningen som EU:s art- och habitatdirektiv, att arten ifråga har gynnsam bevarandestatus, vilket betyder bland annat att populationen innehåller så många individer att artens överlevnad i landet är säkrad på lång sikt.

Eftersom begreppet är helt grundläggande för utredningen, är det förödande att en så stor andel av remissvaren innehåller massiv kritik mot utredningens behandling av frågan. En mycket stor andel av remissvaren föreslår att en ny utredning ska få i uppdrag att utreda begreppet gynnsam bevarandestatus. Detta skulle innebära att en stor del av

gripande ansvar. Några godtar utredarens förslag rakt av, medan andra menar att införandet av regional förvaltning måste ske stegvis och exempelvis inledas med björn, eller björn och lo. Flera avstyrker direkt regional förvaltning av varg och järv. Några föreslår större regioner än länen och några förordar regional förvaltning först då gynnsam bevarandestatus uppnåtts.

UTREDNINGENS TOLKNING AV OPINIONSLÄGET

En av SRF:s grundläggande invändningar mot utredningen är att den grundas på en uppfattning om opinionsläget och rovdjurskadornas omfattning som vi inte delar. Utifrån denna felaktiga utgångspunkt läggs en mängd förslag om utökade jaktmöjligheter, vilket syftar till att "öka acceptansen". En acceptans som vi menar redan finns och det baserar vi på ett flertal omfattande opinionsundersökningar.

SRF:s inställning får stöd från flera håll. Länsstyrelsen i Västerbotten skriver: "Utifrån de attitydundersökningar som har genomförts och de erfarenheter som Länsstyrelsen samlar i det dagliga arbetet i länet drar vi slutsatsen att de flesta människor har en ganska positiv inställning till rovdjuren och dagens rovdjursförvaltning. De kritiska röster som hörs tillhör ofta en högljudd men liten grupp i samhället."

SU: "I stället för utredningens lösa resonemang om 'fördjupade konflikter' utan att ange någon källa som styrker att konflikter verkligen har fördjupats... Utredningen borde ha förklarat på vilket sätt de föreslagna åtgärderna ska bidra till en ökad acceptans för den förda rovdjurspolitiken samt hur en uppföljning och utvärdering av om så blir fallet kan utformas."

Länsstyrelsen i Örebro: "Ett problem i förvaltningen är att en minoritet av högröstade rovdjurs skeptiker, som uppmärksammas i media, ständigt framställer rovdjurspolitiken och dess förvaltning som totalt misslyckad. Länsstyrelsens uppfattning är att så inte är fallet."

ArtDatabanken: "Sett i ett helhetsperspektiv bedömer ArtDatabanken att den hittillsvarande rovdjurspolitiken varit fram-

gångsrik på de flesta punkter." Å andra sidan menar LRF: "Den rådande rovdjurspolitiken har i allt för stor utsträckning utformats och tillämpats på ett sätt som skapar konflikter och en känsla av maktlöshet bland dem som ska leva med rovdjuren i sin närmiljö."

BESTÅNDSBEGRÄNSANDE JAKT

I syfte att förbättra acceptansen för rovdjuren innehåller utredningen en mängd förslag som går ut på att underlätta möjligheterna till jakt. Dels föreslås att vargstammens tillväxt ska stoppas under en treårsperiod då den nått etappmålet 200 individer, vilket skulle innebära att 30-40 vargar/år måste skjutas, dels föreslås att vargstammens koncentration till Mellansverige ska brytas och dessutom föreslås licensjakt. SRF motsätter sig med kraft alla dessa förslag och menar att de skulle vara förödande för rovdjuren samt att de inte går att förena med EU:s art- och habitatdirektiv.

Alla förslagen stöds av Viltskadecenter, Grimsö Forskningsstation, LRF och länsstyrelsen i Värmland, medan länsstyrelsen i Västerbotten tillstyrker ett stopp för vargstammen då etappmålet

"...utredningen vill underlätta jakt på rovdjur genom att tolka de internationella konventionerna på ett annat sätt än det som är syftet med dem."

Länsstyrelsen i Jämtland

nåtts och länsstyrelsen i Dalarna tillstyrker att vargstammens koncentration motverkas.

Ett mycket stort antal av remissvaren säger nej till att minska vargstammens koncentration och till att hejda tillväxten vid etappmålet. Ännu fler menar, eller hissar varningsflagg för, att utredarens förslag till beståndsbegränsande jakt strider mot EU:s art- och habitatdirektiv. Till exempel skriver UU: "Idag strider delar av jaktlagstiftningen mot art- och habitatdirektivet och de förslag till ändringar som utredningen presenterar förändrar inte rättsläget, snarare föreslås fram-

tida ändringar som cementerar dessa överträdelser ytterligare." Och länsstyrelsen i Jämtland tillägger: "Länsstyrelsen uppfattar att utredningen vill underlätta jakt på rovdjur genom att tolka de internationella konventionerna på ett annat sätt än det som är syftet med dem."

ILLEGAL JAKT

Den illegala jakten är ett allvarligt hot mot rovdjuren, främst vargen. Flera av utredarens förslag går ut på att ökade möjligheter till legal jakt skulle minska den illegala jakten. Detta resonemang sågas med eftertryck i flertalet remissvar. Avvikande mening har dock länsstyrelsen i Dalarna.

UU menar: "Att..., lösa denna konflikt mellan människa-rovdjur genom att legalisera den illegala jakten är dock ett argument som lämpar sig mindre väl vid en diskussion om brott av den dignitet som illegal jakt på hotade djur innebär."

Jag kan inte undanhålla läsaren följande citat – ett från SKK, som tycks tvivla på att det förekommer illegal jakt och skriver: "...den påstådda förekomsten av illegal jakt..." och ett från Jägarnas Riksförbund: "Vi avvisar för-

Naturhistoriska Riksmuseet skriver: "Utredningen har en låg ambitionsnivå vad gäller den svenska vargstammen och uppfyller inte ens ett kritiskt minimum för kortsiktigt bevarande av vargstammen... Den genetiska situationen för den svenska vargstammen är akut, i än högre grad än vad utredningen redovisar."

Svenska Brukshundklubben påpekar: "I utredningen anges bara de fysiska effekterna av inaveln men det finns sannolikt också mentala/psykiska effekter som ingen har undersökt."

Många remissvar påpekar att varg måste tillåtas i renskötselområdet i högre grad än idag.

Frågan om inplantering delar remissvaren. En del förordar sådan, en del avstyrker och ytterligare en del, flertalet, uttrycker ingen mening.

JAKTHUNDAR

SRF har i sitt remissvar framhållit det orimliga i att rovdjursdödade jakthundar tillåts ligga till grund för beviljande av skydds-jakt och menar att rovdjuren bara är en risk bland många som en jakthund utsätts för. Om en jägare släpper sin hund i ett känt vargrevir gör han det på egen risk och ska inte kunna kräva skydds-jakt om något händer hunden. Denna uppfattning stöds bl.a. av UU: "Man kan undra... om det inte är den enskilde jägarens ansvar att se till att en hund inte retar eller stör björnar och vargar. Detta borde ha diskuterats i utredningen."

Jordbruksverket skriver: "Verket önskar kommentera särskilt att det alltid när det gäller djurskydd är djurhållarens ansvar att skydda sina djur. Detta gäller även mot rovdjursangrepp, oavsett hur rovdjursstammen utvecklas." Länsstyrelsen i Värmland skriver: "Det största problemet är tveklöst vargdödade hundar."

JAKTORGANISATIONERNAS INFLYTANDE

SRF påpekade i sitt remissvar den obalans som råder mellan jaktliga intressen och naturvårdsintressen. Denna obalans kan härledas till det så kallade "allmänna uppdrag" som Svenska Jägareförbundet haft sedan 1938 "att leda delar av viltvården och jakten i landet". För ▶

▶ detta uppdrag får SJF för 2008 48 miljoner kronor och Jägarernas Riksförbund får 6 miljoner kronor – de senare utan att ens ha något allmänt uppdrag. I SJFs uppdrag ingår att förmedla information om de stora rovdjuren. SRF menar att denna resursmässiga obalans kanske är huvudanledningen till att media och beslutsfattare i så hög grad tror att jägarorganisationernas verklighetsbeskrivning är den korrekta. Trots att opinionsundersökningarna talar ett helt annat språk.

Flera av naturvårdsorganisationerna har också uppmärksammat problemet – som för övrigt påpekades även i Robert Franzéns särskilda yttrande, men även i några av de övriga remissvaren. Till exempel från länsstyrelserna i M, K, N, G, F, H och E län i ett gemensamt yttrande: ”Vi saknar en utvärdering från utredaren beträffande vad Svenska Jägarförbundets s.k. allmänna uppdrag ska omfatta vad gäller rovdjursfrågor (...). Ett reellt problem är att organisationen både driver en egen linje om förändrad rovdjurspolitik, samtidigt som man erhåller omfattande stöd för att informera om rovdjursfrågor.”

Och länsstyrelsen i Dalarna: ”Vi saknar ett tydliggörande från utredningen om vad Svenska Jägarförbundets s.k. allmänna uppdrag omfattar vad gäller rovdjursfrågor.”

ROVDJUR/BYTESDJUR

Ett stort antal remissvar påpekar vikten av samordning mellan rovdjurs- och klövviltförvaltningen. Länsstyrelsen i Örebro län skriver: ”...att en övergripande viltförvaltning bör ta ett samlat grepp om rovdjur och deras bytesdjur i ett ekologiskt perspektiv.”

Och länsstyrelsen i Värmland: ”Den föreslagna samordningen av älg- och rovdjursförvaltningarna är också nödvändig för att skapa tolerans för varg, men även björn.”

Naturhistoriska Riksmuseet:

”Rovdjurens överlevnad i Sverige ska inte enbart ses som överlevnad, utan rovdjuren måste även ges möjlighet att bibehålla sin ekologiska funktion i ekosystemet.”

Och slutligen länsstyrelsen i Gävleborgs län: ”Länsstyrelsen menar att utredningen har underskattat komplexiteten i sambanden mellan bytesdjur och rovdjur. En fungerande integrerad viltförvaltning kräver att en noggrann övervakning, prognos och målsättning inte bara görs för rovdjursstammarna utan även för klövviltstammarna.”

LODJUR

När det handlar om lodjur anser SKK och länsstyrelsen i Väster- och Norrland att det nationella målet (minimnivå 300 föryngringar) måste ses över.

Länsstyrelserna i M, K, N, G, F, H, E (gemensamt yttrande)

”Utredningen har en låg ambitionsnivå vad gäller den svenska vargstammen och uppfyller inte ens ett kritiskt minimum för kortsiktigt bevarande...”

Naturhistoriska Riksmuseet

och W län stödjer utredningens resonemang om ”att jakt på lodjur långsiktigt skulle vara positivt för stammen i stora delar av Svealand”.

Å andra sidan skriver länsstyrelsen i Jämtland: ”Utredningen konstaterar att jakt på lodjur är positiv för lodjursstammens utveckling men det saknas bra motiveringar till denna slutsats.”

Samma uppfattning har SVA som också skriver: ”...utredningens slutsats att det inte går att uppfylla det nationella målet på 300 familjegrupper är felaktig.”

ÖVRIGT

Utredningens förslag om toleransnivåer vinner stöd hos vissa, men många anser att förslaget är för otydligt.

Samernas organisationer och några länsstyrelser anser att utredningen ägnat för lite intresse åt renskötselområdet. Såväl Sam-

etinget som Svenska Samernas Riksförbund säger sig ha ”nolltolerans” för varg.

SLUTSATSER

OM remissvaren ska avgöra hur det kommande rovdjurspolitiska beslutet ska se ut, blir det ungefär så här:

En utredning tillsätts för att utreda innebörd och definition av begreppet gynnsam bevarandestatus och vilken status de olika arterna har i relation till detta.

Det blir ingen begränsning av vargstammen då etappmålet uppnåtts och ingen minskning av koncentrationen av varg. Sannolikt blir det ökade möjligheter för vargetableringar i renskötselområdet.

Det klargörs att delar av den jakt som idag beviljas på rovdjur strider mot Art- och habitatdirektivet.

Någon form av utökad regional förvaltning införs. Sannolikt i första hand för björn, dock inte för varg och järv.

Tyvärr vågar man inte vara helt säker på att det blir på det här sättet. Nu vidtar den politiska behandlingen. Då kommer det in sådana överväganden som vad man ställt i utsikt i samband med valrörelsen, vilka relationer man har till jägarorganisationerna och LRF och var man tror att det finns röster att hämta.

Tänk om politikerna kunde inse att de har oändligt många fler röster att vinna genom att gå den tysta majoriteten till mötes än genom att lyssna på den högröstade minoriteten. Detta insåg dåvarande miljöministern Kjell Larsson, som dessutom hade ett genuint engagemang i rovdjursfrågorna, när den förra rovdjursutredningen skulle behandlas. Det återstår att se om Andreas Carlgren har samma styrka, integritet och – framför allt – insikt.

BJÖRN LJUNGGREN

Remissyttrandena som inkommit till regeringen kan hämtas på www.regeringen.se/sb/d/10649/a/105123